

Herb Dzielnicy V Krowodrza

„Szlak kobiet Krakowa – krakowianki” ma przywrócić społecznej pamięci wybitne i odważne kobiety. Poświęcona im trasa turystyczna pozwoli wpisać w tkankę miejską miejsca związane z ruchem emancypacyjnym i podkreślić ważną rolę kobiet w rozwoju Krakowa.

Szlak powstał dzięki współpracy Gminy Miejskiej Kraków z Centralnym Ośrodkiem Turystyki Górskiej PTTK i przy wsparciu merytorycznym dr hab. Agnieszki Chłosta-Sikorskiej, prof. Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Szlak jest częścią projektu „Krakowianki”.

Opracowanie tekstów: prof. Agnieszka Chłosta
Redakcja tekstów: Monika Jagiełło
Projekt i skład graficzny: Renata Schoefer

Więcej informacji:
www.krakow.pl/odwiedz_krakow
www.facebook.com/Krakowiankisilamiasta
www.krakowianki.krakow.pl

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Historic Centre of Kraków
inscribed on the World
Heritage List in 1978

Organizacja Narodów
Zjednoczonych
dla Wychowania,
Nauki i Kultury

Historyczne Centrum Krakowa
wpisane na Listę Światowego
Dziedzictwa w roku 1978

krakowianki

SPACEROWNIK
KROWODRZA

SZLAK KOBIET
KRAKOWA
KRAKOWIANKI

1 HANNA CHRZANOWSKA

(1902–1973)
– była prekursorką pielęgniarstwa rodzinnego, domowego i parafialnego oraz działaczką charytatywną i pedagogką. Współtwórczyni Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego, naczelna redaktorka pisma „Pielęgniarka Polska”. Współautorka podręczników dla pielęgniarek. Zarządzała Szkołą Pielęgniarstwa Psychiatrycznego w Kobierzynie. Pisała również pod pseudonimem Agnieszka Osiecka, tworząc powieści o tematyce społecznej. W późniejszych latach życia została oblatką benedyktyńską. Jest błogosławioną Kościoła katolickiego.

2 NAWOJKA

(XV wiek) – uważana za pierwszą studentkę Akademii Krakowskiej. Jej pochodzenie owiane jest tajemnicą.

Według tradycji przybyła do Krakowa między 1400 a 1420 rokiem. Studiowała w męskim przebraniu, gdyż uczelnie pozostawały niedostępne dla kobiet. Po trzech latach została zdemaskowana i postawiona przed sądem biskupim. Za głód wiedzy Nawojka otrzymała karę: resztę życia spędzić miała zamknięta w klasztorze. Dziś jej odważna postać inspirowała różne wydarzenia kulturalne i akademickie w Krakowie, związane z historią kobiet w nauce.

3 JADWIGA MAJÓWNA

(1863–1943)
– działaczka społeczna, nauczycielka i ważna postać w historii edukacji i gimnastyki na ziemiach polskich. Była prawdziwą prekursorką wychowania fizycznego kobiet. Pełniła rolę prezeski Stowarzyszenia Nauczycielek w Krakowie. Otworzyła Zakład Gimnastyki Leczniczej i Salonowej dla Dziewcząt i Kobiet. Uczyła gimnastyki w Studium

Wychowania Fizycznego UJ.
Kładła nacisk na rozwój zdrowia, kondycji kobiet i estetyki ciała. Współorganizowała żeńskie drużyny skautowe i redagowała „Skautkę polską”. Z pasją łączyła działania wychowawcze z kształtowaniem odpowiedzialności społecznej i patriotyzmu.

4 WANDA DUBIEŃSKA

(1895–1968)
– jedna z najbardziej wszechstronnych zawodniczek międzywojnia. Pierwsza polska olimpijka, mistrzyni Polski w szermierce, tenisie i biegach narciarskich. Uprawiała też łyżwiarstwo, jeździectwo i pływanie. W latach 1912–1937 reprezentowała AZS Kraków. Wojna polsko-bolszewicka uniemożliwiła jej start w szermierczym turnieju kobiet na igrzyskach w Antwerpii. Brała udział w Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu w 1924 r. Po wojnie wyjechała do Gorzowa Wlkp. gdzie pracowała jako lekarka

weterynarii. W 1964 r. uzyskała stopień doktora nauk weterynaryjnych we Wrocławiu. Miała duży wpływ na rozwój nie tylko sportu, ale także zdrowia i nauk przyrodniczych.

5 HELENA HUSARSKA

(1922–2009)
– utalentowana rzeźbiarka, która wspólnie z mężem Romanem opracowała metodę wykorzystania ceramiki w rzeźbie oraz piropikturę – czyli technikę dekoracyjną polegającą na natryskiwaniu płynnego szkliwa ceramicznego na powierzchnię rozgrzaną do wysokiej temperatury. Efekty pracy małżeństwa można zobaczyć m.in. na fasadzie KS Korona i w Hotelu Cracovia. Zajmowali się także mozaikami. Wiele z nich znajduje się w krakowskich budynkach użyteczności publicznej. Swoją wiedzę i umiejętności Helena Husarska przekazywała wykładając na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

6 JADWIGA STROKOWA PS. „JADWIGA Z ŁÓBZOWA”

(1854–1916)
– poetka, działaczka społeczna, nauczycielka w Łobzowie pod Krakowem. Publicystka i redaktorka naczelna „Polskiego Ludu” i krakowskiej „Nauczycielki”. Zaangażowana w działalność ruchu kobiecego (przewodnicząca Ligi Kobiet Galicji i Śląska). Założyła pierwszą czytelnię w Towarzystwie Szkoły Ludowej. Prowadziła działalność oświatową wśród kobiet wiejskich. W 1903 r. założyła „Bibliotekę Jadwigi z Łobzowa”. Wydawała poezję i prozę o tematyce patriotycznej, w tym książki dla dzieci oraz broszury biograficzne w duchu sprzeciwu wobec rosyjskiego zaborcy. W 1951 r. jej utwory zostały objęte cenzurą i wycofane z polskich bibliotek jako antyrosyjskie.

7 ANNA PTASZYCKA

(1911–1967)
– pionierka projektowania zieleni w miastach. Architektka, urbanistka, harcerka, członkini ZWZ/AK, uczestniczka powstania warszawskiego. Po wojnie pracowała w Biurze Odbudowy Stolicy i Biurze Planu Wrocławia. Uzyskała doktorat na Politechnice Wrocławskiej. Była adiunktem na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Należała do Komisji Urbanistyki i Architektury PAN. Współtworzyła Pracownię Planu Ogólnego Krakowa i kierowała Miejską Pracownią Urbanistyczną. W niezrealizowanym planie rozwoju przestrzennego Krakowa (tzw. „Plan Ptaszyckiej”) oparła się na idei miasta-ogrodu z zielonymi pierścieniami na obrzeżach. Niezmiennie ubolewała nad zachcianą równowagą między przyrodą a tym, co robi człowiek.

8 AGNIESZKA MANCIEWICZ

(1940–2021)
– Architektka, popularyzatorka urbanistyki operacyjnej opartej na równowagowym rozwoju miast i zarządzaniu przestrzenią przez dostosowanie do potrzeb mieszkańców. Członkini krakowskiego oddziału Stowarzyszenia Architektów Polskich, Towarzystwa Urbanistów Polskich. Projektantka w Krakowskim Biurze Planowania Przestrzennego i Biurze Rozwoju Krakowa. Współautorka „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa”. Współtwórczyni Międzynarodowego Biennale Architektury w Krakowie, jednego z najważniejszych wydarzeń architektonicznych w Polsce.

9 WANDA BOBKOWSKA

(1880–1948)
– jedna z pierwszych ewangeliczek w Polsce ze stopniem doktora. Pedagożka, nauczycielka, działaczka społeczna, absolwentka historii, pedagogiki i polonistyki na UJ. Miała duży wpływ na rozwój edukacji w powojennej Polsce. Wypracowała program kształcenia nauczycieli łączący teorię pedagogiczną z praktycznym podejściem do edukacji. Dzięki jej działaniom Państwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna (dziś Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej) stała się ważnym centrum kształcenia nauczycieli. Kluczową postacią dla emancypacji kobiet w Kościele ewangelickim. To dzięki jej staraniom w 1927 r. w Krakowie pierwsze kobiety zostały dopuszczone do zasiadania w starszyźnie.

10 JANINA BIENIARZÓWNA

(1916–1997)
– historyczka, wybitna znawczyni dziejów Krakowa, autorka prac naukowych i popularnonaukowych. W 1984 r. uzyskała tytuł profesora. Współtworzyła takie publikacje jak „Folia Historica Cracoviensia” i „Rocznik Krakowski”. Należała do Polskiej Akademii Umiejętności (członek korespondent), Polskiego Towarzystwa Historycznego i Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. Jej dorobek obejmuje m.in. prace z historii Krakowa i Polski, wsi małopolskiej, kultury religijnej, a także popularne „500 zagadek historycznych”. Angażowała się w ochronę dziedzictwa kulturowego Krakowa.

11 ZOFIA BALTAROWICZ-DZIELIŃSKA

(1894–1970)
– pierwsza studentka Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W pogłębianiu zdolności artystycznych wspierała ją ojciec, gdyż matka nie chciała, aby się kształciła, tylko przygotowywała do roli żony i matki. Walcząc o realizację artystycznych ambicji pobierała prywatne lekcje, a w 1917 r. przekonała władze ASP, w tym rektora Józefa Mehoffera, aby przyjęto ją jako hospitantkę. Tym samym stała się jedną z ważniejszych postaci polskiej sztuki XX w. i otworzyła uczelnię przed kolejnymi kobietami. W 1919 r. przerwano studia, gdyż wyszła za mąż i urodziła córkę. Nie porzuciła jednak marzeń. Dyplom obroniła w 1948 r.

12 WISŁAWA SZYMBORSKA

(1923–2012)
– była mistrzynią dostrzegania wielkich rzeczy w małych szczegółach. Studiowała filologię polską i socjologię na UJ, a debiutowała w 1945 r. w „Dzienniku Polskim” wierszem „Szukam słowa”. Tworzyła poezję, felietony, eseje i limeryki, które przetłumaczono na kilkadziesiąt języków. Opublikowała stosunkowo niewiele tomików poetyckich, co wynikało z perfekcjonizmu i surowej oceny własnej pracy. Była członkinią i założycielką Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, kontynuującego przedwojenne tradycje Związku Zawodowego Literatów Polskich. W 1996 r. otrzymała Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury. W 1998 r. została honorową obywatelką Krakowa.

13 JADWIGA JĘDRZEJOWSKA

(1912–1980)
– wybitna tenisistka należąca do ścisłej światowej czołówki, trzykrotna finalistka turniejów wielkoszlemowych. Pochodziła z ubogiej rodziny. Gdy miała 10 lat, ojciec wystrugał jej rakietę z drewna. Szybko dostrzeżono jej talent i przyjęto do AZS (1925 r.). Przetłumaczała stereotypy, gdyż tenis był wówczas sportem klas wyższych, niedostępnym dla osób pochodzenia robotniczego. Stąd trenowała z mężczyznami, gdyż zawodniczki nie chciały z nią grać. Nie poddała się dyskryminacji. 27 razy była mistrzynią Polski i finalistką 3 turniejów wielkoszlemowych: Wimbledon (1937 r.), Roland Garros (1939 r.) i US Open (1937 r.). Po wojnie wróciła na kort i nadal nie miała sobie równych. Trenowała kolejne pokolenie tenisistek.

SZLAK KOBIET W KRAKOWIE PO KROWODRZY

KOBIETY OD ZAWSZE ODGRYWAŁY OGROMNĄ ROLĘ W DZIEJACH KRAKOWA. BEZ ICH CIĘŻKIEJ PRACY, PASJI I WYTRWAŁOŚCI MIASTO MIAŁOBY ZUPEŁNIE INNY CHARAKTER I WYGLĄD. KOBIETY WSPÓŁTWORZĄ HISTORIĘ TEGO WYJĄTKOWEGO MIEJSCA I WSPÓŁDECYDUJĄ O JEGO ROZWOJU, ZARÓWNO W MOMENTACH BURZLIWYCH, JAK I PODCZAS SPOKOJNYCH, CODZIENNYCH DNI. KRAKOWIANKI SĄ PEŁNE PASJI I ENERGII. DZIĘKI NIM TEN NIEZWYKŁY GRÓD ZYSKAŁ JEDYNĄ W SWOIM RODZAJU ATMOSFERĘ. SPACERUJ PO KROWODRZY, POZNAJĄC HISTORIĘ, CZY RACZEJ HERSTORIĘ KRAKOWIANEK.

5. HELENA HUSARSKA

Jej mozaiki znajdują się m.in. w Domu Studenckim „Piast” przy ul. Piastowskiej 47 oraz w Ogrodzie Zoologicznym w Krakowie. Swoimi pracami wpływała na rozwój polskiej sztuki użytkowej, szczególnie w kontekście ceramiki i mozaiki. Wraz z mężem Romanem stała się patronką skweru w Przegorzałach, nieopodal miejsca, w którym mieszkali przez lata.

4. WANDA DUBIEŃSKA

Ta reprezentantka AZS Kraków (ul. Piastowska 26a) nie tylko odnosiła międzynarodowe sukcesy sportowe. Była jedną z pierwszych osób, które nauczały Polki gimnastyki w sposób zorganizowany, uważając ją za skuteczne narzędzie poprawy zdrowia. Odegrała istotną rolę w kształceniu przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego, prowadząc kursy i szkolenia.

3. JADWIGA MAJÓWNA

Przy ul. Piastowskiej 26 prowadziła zajęcia z nowoczesnej gimnastyki szwedzkiej, będącej podstawą fizjoterapii. Składały się na nią ćwiczenia ogólnorozwojowe. Ważne były prostota, systematyczność i indywidualne dostosowanie do możliwości czy wieku. Dziś pod tym adresem mieści się Studium Wychowania Fizycznego i Sportu Uniwersytetu Jagiellońskiego.

1. HANNA CHRZANOWSKA

Przy ul. Nawojki 6/147 pod jej patronatem działa Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „AGAPE”. Życie spędziła przy ul. Łobzowskiej, gdzie znajduje się jej imienia. Chrzanowska miała duży wpływ na uchwaloną przez Sejm w 1935 r. „Ustawę o pielęgniarstwie” – jedną z najlepszych na świecie, obowiązującą w naszym kraju aż do końca XX wieku.

2. NAWOJKA

Ma w naszym mieście nie tylko swoją ulicę. Przy ul. Reymonta znajdują się też Dom studencki oraz stołówka i Klub Studencki jej imienia. Nawojka niezmiennie imponuje wytrwałością w zdobywaniu wiedzy i inspiruje do radzenia sobie z przeciwnościami. Przypomina o determinacji i odwadze w dążeniu do założonych celów. Symbolizuje walkę o edukację kobiet.

6. JADWIGA STROKOWA - PS. „JADWIGA Z ŁOBZOWA”

Prowadziła działalność edukacyjną i społeczną. Biblioteka jej imienia wydawała książki edukacyjne i patriotyczne inspirujące do działania na rzecz wolności i niepodległości. Kolportowano je głównie na wieś, aby wzmacniać rozwój edukacji. Jedną z ulic Krakowa nosi jej imię.

7. ANNA PTASZYCKA 8. AGNIESZKA MANCEWICZ

Obie wykładały na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej przy ul. Podchorążych 1, gdzie przekazywały swoją wiedzę i doświadczenie przyszłym architektom i urbanistom. Ptaszycka szczególną uwagę zwracała na kwestie związane z przestrzenią publiczną, zaś Mancewicz na łączenie planowania z konkretnymi potrzebami miast. Oba podejścia miały poprawić jakość życia mieszkańców.

9. WANDA BOBKOWSKA 10. JANINA BIENIARZÓWNA

Obie współtworzyły Uniwersytet KEN przy ul. Podchorążych 2. Bobkowska jako dyrektorka Państwowego Pedagogium i współorganizatorka Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, zaś Bieneniarzówna wykładała tam na przełomie lat 50. i 60. XX w.

11. ZOFIA BALTAROWICZ-DZIELIŃSKA

Ta pierwsza studentka ASP mieszkała przy ul. 18 Stycznia – dziś Królewskiej 69. Była osobą niezwykle wytrwałą i cierpliwą. Nie dość, że udało się jej otworzyć drzwi uczelni dla kobiet, to mimo konieczności przerwania studiów z powodu obowiązków rodzinnych, powróciła do nauki i uzyskała dyplom w wieku 52 lat.

12. WISŁAWA SZYMBORSKA

Noblistka mieszkała przy ul. 18 Stycznia – dziś Królewskiej 82. Nieopodal, przy ul. Urzędniczej 20/6, mieści się fundacja jej imienia. W twórczości łączyła głęboką refleksję z subtelnym humorem i ironią. Kochała kolaże i zabawne pocztówki, które wysyłała znajomym. Nie lubiła publicznych występów.

13. JADWIGA JĘDRZEJOWSKA

Ta talentowana tenisistka zaczynała swoje treningi na kortach Akademickiego Związku Sportowego w Parku Krakowskim, w czasach gdy miejsce to pełniło dla mieszkańców funkcję sportowo-rozrywkową. Jędrzejowska znana była z niezwyklej precyzji, szybkości i zaciętości na korcie, co pozwalało jej rywalizować z najlepszymi tenisistkami tamtych czasów. Prywatnie zaś przyjaźniła się z Charlie Chaplinem.